

Quaderns Crema, amb l'elegància que caracteritza les seues edicions, ha tret a la llum les *Memòries* de Lorenzo da Ponte. Aquestes pàgines, juntament amb les de G.G. Casanova, les de Silvio Pellico, les de Vittore Alfieri i les de Carlo Goldoni, formen un conjunt d'obres rememoratives realment excepcional amb unes característiques comunes que les enllacen sense gaire dificultat. Tots ells venets o relacionats, i tots ells homes sorgits de l'*Ancien Régime* que entrelluquen la modernitat del XIX. I ací volem remarcar que constitueix una de les més curioses mancances de la literatura catalana l'absència d'una traducció de la *Histoire de ma vie* casanoviana (no obstant això, existeix una excel·lent versió dels anys vint de Just Cabot de *La meua fugida dels Ploms de Venècia*), mancança com ho era fins ara l'absència de la *Poesia i realitat* de Goethe.

La primera fama de Lorenzo da Ponte ha estat la d'haver escrit els llibrets de les millors òperes de W.A. Mozart. Tanmateix, si no haguera estat col·laborador del genial salzburgès, la seua biografia ens forneix suficients elements com per a considerar-lo un personatge absolutament novel·lesc. Si nasqué jueu i pobre el 1749 a Ceneda (avui Vittorio Veneto), a prop de Venècia i sota el domini de la Sereníssima, morí pastisser, bibliòfil i editor a Nova York vuitanta-nou anys després, el 1838. En el trajecte fou amic de G.G. Casanova, el celebèrrim llibertí, aventurer i escriptor; col·laborador no sols de Mozart, sinó d'altres autors com el nostre coterrani Vicent Martín i Soler; fou expulsat de Venècia, de Viena i de Londres, per a fer cap als joves EUA, on esdevingué apòstol de la literatura i la llengua italianes. Altrament, la seua llarga vida donà com a fruit, a banda d'aquestes *Memòries*, una generosa quantitat de peces adreçades al teatre musical, però molt especialment els seus llibrets mozartians més exitosos: *Le nozze di Figaro*, *Don Giovanni* i *Così fan tutte*.

El jueu pobre es convertí al catolicisme juntament amb la seua família, prengué el nom del bisbe que els batejà l'any 1763, i tot seguit ingressà en el seminari. Alumne poc conformista, no obstant això rebé les ordes el 1773 i marxà a Venècia per a treballar com a preceptor en una noble

De jueu venecià a llibreter novaiorquès

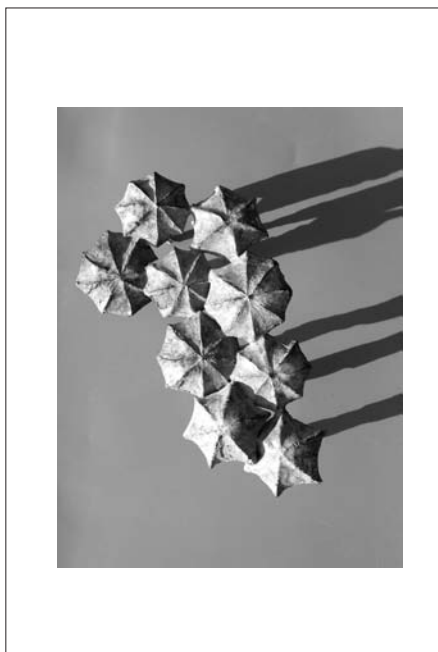
Lorenzo da Ponte
Memòries
 A cura d'Antoni Seva
 Quaderns Crema, Barcelona, 2006
 665 pàgs.

família. La seua existència a Venècia, però, no trigà a veure's sotmesa a les poderoses passions que l'envoltaren amb una aurèola de llibertinatge i ensems la divulgació d'idees rousseaounianes provocaren la seua expulsió del seminari de Treviso on impartia classes. Professor particular d'una família aristòcrata, fugí a territori austríac, on es trobà amb el seu amic, el cèlebre G.G. Casanova (potser el seu model per al *Don Giovanni* mozartià), que llavors vorejava la cinquantena d'anys i amb qui s'escriví durant bona part de la seua vida. Aquest li recomanaria que s'allunyara de la Sereníssima. Fou llavors que s'adreçà a Viena el 1781, on trobà l'èxit i

Mozart. Allí se submergí en el moviment de la renovació de l'estil teatral, amb l'estil realista i vivaç de Goldoni en contraposició a la freda rigidesa de Pietro Metastasio, el poeta oficial de la Cort. L'òpera italiana vivia un moment resplendent a la cort i no oblidem que Da Ponte, principalment, manufacturava versos. En aquest punt, doncs, fou on començà la col·laboració entre el nostre jueu convers i el genial salzburgès. Per no estendre'ns en aquesta plèiade de personatges que han sobreviscut a les boires de més de dos segles escolats, direm que fou protegit de Salieri (res a veure amb el malvat que apareix a *Amadeus*), del propi Josep II i amic de Vicent Martín i Soler. La primera col·laboració entre tots dos cristal·litzà en *Lo sposo deluso, ossia Le rivalità di tre donne per un solo amante*, i d'ací, salta a la Història.

A la mort de Josep II el nou emperador no resultà tan receptiu a l'òpera italiana i Da Ponte cessà en el càrrec de poeta oficial de la Cort, amb la qual cosa hagué d'emigrar, aquest cop a Trieste. Després marxà a Londres, on s'establí com a editor i tipògraf, i d'on hagué de fugir a Amèrica el 1805, acaçat pels seus creditors. Als EUA treballà com a periodista, traductor, editor, llibreter i empresari teatral. Divulgà la cultura i la música italiana. Morí el 1838.

Les *Memòries* de Da Ponte són plenes d'inexactituds, llacunes i el·lipsis, si ens ho mirem des de la perspectiva històrica —i això que ofereixen un grau més alt de fiabilitat, per exemple, que les del seu gran amic Casanova. Malgrat això, han esdevingut un fresc vívid del que fou la vida d'aquest extraordinari personatge, supervivent d'ell mateix i que encarna d'una manera trepidant un pont vital entre el jueu venecià convers de l'*Ancien Régime* i el llibreter novaiorquès. Da Ponte s'adreça contínuament al lector, com si pretenguera justificar les nombroses giravoltes de la seua vida o els clarsobscurs que assenyalen molts episodis de la seua existència. Amb un estil fresc, senzill i que demostra que no entenia la cultura com un enfarfegament precisament, Da Ponte reviu en les seues pàgines els nombrosos escenaris i personatges amb què la seua trajectòria vital l'obsequià. La seua capacitat de descripció —o més que de descripció, d'evocació— resulta corprenedora i fa reviuire en el lector

gairebé les sensacions físiques de recórrer la *Piazetta* veneciana o la rerebotiga de la fastuosa cort imperial vienesa, per no parlar dels personatges (mítics o anònims) amb què s'acarra el nostre autor en el seu dia a dia. Més enllà de la mitomania, Da Ponte és conscient del seu paper en la gran obra del seu temps i reivindica d'alguna manera la seua part d'èxit rere l'aurèola mozartiana.

Tot i això, considerem que no hem de prendre'ns aquestes memòries com una mena de testimoni de primera mà

de Mozart o de les condicions de gestació de les celebèrrimes òperes abans esmentades, sinó com un autèntic fresc del que fou l'època, vista, això sí, des d'un prisma bellugadís, singular i erràtic. L'acabament de la lectura de les memòries de Da Ponte deixa un soll malencònic, de l'afflicció que embarga el lector quan una obra d'aquesta intensitat i capacitat de connexió entre autor i lector s'esgota irremeiablement entre les mans. Cas semblant, per exemple, a *Una vida pròpia* i *Memòria personal* de Gerald Brenan,

L'assaig de la vida de Plàcid Vidal, el *De París, el fel i la mel*, de Ferran Canyameres o els maquillats *Records de la darrera carlinada*, de Marià Vayreda. Hom voldria reviure, esgotar i dessucar el personatge incansablement. Un personatge que, ai las!, tan sols perdura en les limitades i tan justes paraules del llibre que mor entre les mans. Lorenzo Da Ponte, doncs, esdevé un d'aquest personatges llibrescos tan familiars i entranyables que dol esgotar amb la lectura.

Alexandre Navarro

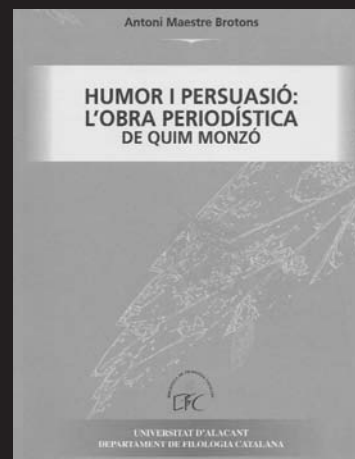
UNIVERSITAT D'ALACANT. DEPARTAMENT DE FILOLOGIA CATALANA

ANTONI MAESTRE BROTONS

Humor i Persuasió: l'obra periodística de Quim Monzó

Aquest llibre és el resultat d'una tesi doctoral i pretén oferir una visió crítica sobre els articles periodístics de l'escriptor Quim Monzó (Barcelona, 1952), de qui fins ara només s'ha analitzat pràcticament la seua producció narrativa.

Antoni Mestre Brotons (Monòver, 1973) és llicenciat en Filologia Catalana per la Universitat de València. El 2005 es va doctorar en Filologia Catalana per la Universitat d'Alacant, de la qual és professor, amb la tesi *L'argumentació en l'obra periodística de Quim Monzó*.

BIBLIOTECA DE FILOLOGIA CATALANA

TÍTOLS PUBLICATS:

1. GUIA BIBLIOGRÀFICA DE LA LITERATURA CATALANA MEDIEVAL, RAFAEL ALEMANY FERRER
2. INTRODUCCIÓ A L'EDICIÓ DE TEXTOS LITERARIS, VICENT MARTINES PERES
3. LLENGÜES EN CONTACTE ALS REGNES DE VALÈNCIA I DE MÚRCIA (SEGLES XII-XV), JORDI COLOMINA I CASTANYER
4. CANT, QUEIXA I PATIMENT. ESTUDI MACROESTRUCTURAL DE 55 POEMES D'AUSIÀS MARCH, JOSEP LLUÍS MARTOS SÁNCHEZ
5. ACTES DEL I SEMINARI D'HISTÒRIA DE L'ESPECTACLE TEATRAL, BIEL SANSANO I BELSO (ED.)
6. HISTÒRIA I CRÍTICA DE LA "FESTA D'ELX", JOAN CASTAÑO I GARCIA - GABRIEL SANSANO I BELSO (EDS.)
7. DIALECTOLOGIA CATALANA: INTRODUCCIÓ I GUIA BIBLIOGRÀFICA, JORDI COLOMINA I CASTANYER
8. LA IMAGINACIÓ COMPROMESA. L'OBRA D'AGUSTÍ BARTRA, JOAQUIM ESPINÓS FELIPE
9. ASSAIGS DE LITERATURA VALENCIANA DEL RENAIXEMENT, JOSEP ROMEU I FIGUERES
10. FONTS I SEQÜÈNCIA CRONOLÒGICA DE LES PROSES MITOLÒGIQUES DE JOAN ROÍS DE CORELLA, JOSEP LLUÍS MARTOS
11. CLAMS I CRIMS EN LA VALÈNCIA MEDIEVAL, SEGONS EL LLEBRE DE CORT DE JUSTÍCIA (1279-1321), M. ÀNGELS DIÉGUEZ SEGÚI
12. UNA CRUÏLLA LINGÜÍSTICA. CARACTERITZACIÓ DEL PARLAR DEL BAIX VINALOPÓ, CARLES SEGURA LLOPES
13. RARO DICCIONARIO VALENCIANO-CASTELLANO, UNICO, Y SINGULAR, DE VOZES MONOSYLABAS DE CARLES ROS. ESTUDI INTRODUCTORI I EDICIÓ, MARIBEL GUARDIOLA I SAVALL
14. HISTÒRIA DE LA LLENGUA CATALANA EN UN TERRITORI DE FRONTERA: PETRER (VINALOPÓ MITJÀ), BRAUJ MONTROYA ABAT

FORA DE COL·LECCIÓ:

EL PARLAR DE LA MARINA BAIXA. EL CONTACTE INTERDIALECTAL VALENCIANOBALEAR, VICENT BELTRAN I CALVO

COMANDES

SERVEI DE PUBLICACIONS • UNIVERSITAT D'ALACANT • APARTAT DE CORREUS 99 • 03090 ALACANT

TEL. +34 965 903 480 • FAX + 34 965 909 445

CORREU-E: publicaciones@ua.es • WEB: <http://publicaciones.ua.es>